

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

262 ק"מ 098 ואפא תפ"ט ת"ש ו' ת"ש 262

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: כיצד שמואל קרא לתלמידו "שיננא" בעל שיניים גדולות?

הסוגיה. בא רב שמואל ומגלה כי רב יהודה כשהיה יושב ולומד, היה לועס את הסוגיה הדק היטב, ולכן קרא לו "שיננא" – בעל שיניים גדולות.

ביאור שני, על פי דברי הגמרא בבבא קמא (ג.), ששמואל אמר שמבעה זה השן, שפעמים מגולה ופעמים מכוסה. יעו"ש. ומצינו בעירובין (נד.) אמר רבי אלעזר: מאי דכתיב "וענקים לגרורותיך", אם משים אדם עצמו כענק זה, שרף על הצואר ונראה ואינו נראה, תלמודו מתקיים בידו, ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו. וביאר רש"י וז"ל: כשמגביה צוארו נראה מתחת זקנו, ורוב פעמים שסנטרו וזקנו מכסין אותו, כך, אם תלמיד חכם הוא אינו רודף לצאת ולבא בשוק, אלא יושב ומחזר על תלמודו מתקיים בידו. ע"כ.

וזו כוונת שמואל שקרא לרב יהודה שיננא – בעל שיניים גדולות. היינו שהנהגתו היא כשיניים שפעמים מגולה ופעמים מכוסה.

וכמו שמשופר על מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, שפעם הוא נסע לחתונה של המחותן שלו, הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, כשהוא יצא מהרכב שאל אותו הנהג, כמה זמן הרב מתכוון לשהות שם? והוא השיב: "כדי שיעור צילום".

ואכו הגר"ש אלישיב נכנס, עלה למזרח והתיישב ליד ידידו ומחותנו, מרן הגר"ש אויערבך, גם הוריד את הכובע מראשו, בכדי לתת הרגשה לבעלי השמחה שהוא יושב בניחותא... הצלמים הגיעו במהרה, וצילמוהו מכל זווית, ואף גם יחד עם בעלי השמחה... בתוך שתי דקות, לבש רבינו בחזרה את הכובע ויצא מן החתונה. כאשר פתחו בנסיעה, הסביר הגר"ש לבן לווייתו, שבעצם בעלי השמחה אינם צריכים אותו בשביל הריקודים, אלא בעיקר בשביל התמונות, ובזה הוא משמח אותם. אם כן איפה, זהו השיעור שעליו להיות שם, ותו לא מידי...

כמו כן סיפר אחד מגדולי הדיינים, שנכח פעם משך שעה ארוכה בשמחת חתונה שערך אחד מהעובדים בבית הדין לצאצאיו. לעומת זאת הגר"ש אלישיב, הגיע להשתתף בחתונה זמן קצר ביותר. לבסוף התברר, כי לאותו עובד ישנה תרעומת גדולה – דווקא על הדיין... מדוע לא שהה שם יותר ואילו למרן הגר"ש אלישיב הוא הודה וביקש אף מחילה שהרב טרח להגיע.

לתמיהת אותו הדיין השיב והסביר העובד: "כבודו מגיע לכל חתונה, ולכן מצפה הייתי ממנו הרבה יותר... הרב אלישיב כמעט ולא מגיע לחתונות, זמנו קצוב כנראה מאוד, ולכן אם

שמואל האמורא הקדוש שנהירין ליה שבילי דרקיעא כשבילי נהרדעא (ברכות נ"ח סוף ע"ב) ונקרא חכימא דיהודאי (שבת קכ"ט ע"א) ובספרא דאדם הראשון נכתב ששמואל חכים יתקרי (בבא מציעא דף פ"ה סוף ע"ב) והיה היחיד בדורו שלא היה כפוף לרב, רבן של כל בני הגולה (רש"י ביצה ט. ד"ה והאמר) ובהקפדתו היה ממיית אדם (ירושלמי מועד קטן פרק ג' הלכה ה') וזכרונו היה מבעית שהרי זכר את המיילדת שלו (ירושלמי כתובות פרק ה' הלכה ו'), ובכל זאת בעשרות מקומות בש"ס אנחנו מוצאים ששמואל קורא לתלמידו רב יהודה "שיננא".

בפשטות הכוונה שהוא שנון וחרף. אולם בשיטה מקובצת (כתובות יד.) מפרש בשם רב האי גאון: "שיננא" בעל שיניים גדולות. ופלא הוא כיצד היה קורא לתלמידו בכינוי גנאי זה.

וכבר רבינו יוסף חיים בשו"ת תורה לשמה (סימן תכ"א) נשאל, כיצד ניתן לכנות אדם בכינוי כגון אדם בעל אף ארוך – בעל החוטם, וכדומה. וכתב ליישב, שאם דרכם של בני אדם לכנות את אותם אנשים בכינוי זה, והקורא כך אין כוונתו לגנותו, מותר. וכיון שהיו רגילים לקרוא לבעלי שיניים גדולות "שיננא", לכן אין בזה משום גנות.

וכן מצינו במגילה (כז.): "שאלו תלמידיו את רבי זכאי, במה הארכת ימים? אמר להם מימי וכו' ולא כינתי שם לחבירי וכו'. והקשו שם התוספות (ד"ה ולא כינתי): "אפילו כינוי דלא הוי גנאי, והא (בבא מציעא נח.) דאמרין דהמכנה שם לחבירו אין לו חלק לעולם הבא? היינו בכינוי של פגם משפחה.

שאלה זו שואל גם בתוס' רא"ש במגילה שם, והוא תירץ: ויש לומר, דאפילו בשם כינוי שאינו של גנאי לא כינתי. ע"כ. זאת אומרת שיש מקום של חסידות להחמיר, ואף בכינוי שאינו של גנאי ראוי להחמיר, ודלא כדברי רבינו יוסף חיים. ואם כן הדרא קושיא לדוכתא כיצד קרא שמואל לתלמידו רב יהודה "שיננא"?

ונראה לפרש, כי "שיננא" שפירושו שיניים גדולות אינם דברי גנאי אלא דברי שבח.

ביאור ראשון, מצינו כי לימוד התורה נקרא אכילה, כגון "ספי ליה כתורא" (כתובות ג.) היינו הלעיטהו כשם שמלעיטים שור באבוס. וזאת משום שהתורה נקראת "לחם" כמו שנאמר "לכו לחמו בלחמי" (חגיגה יד.), ויש שתי אפשרויות לאכול את הלחם, או בבליעה מהירה או בלעיסה מתונה. כך גם יש שתי אפשרויות ללמוד את הסוגיה, בצורה של בליעה, היינו לימוד מהיר וחפיף ולהסתפק בהבנה חלקית, או ללעוס את הסוגיה להעמיק ולרדת לנבכי

בכל זאת הגיע, הרי זו בשבילי חשיבות גדולה, למרות ששהה בחתונה רק זמן קצר".

ביאור שלישי, בגמרא בבבא בתרא (דף י: ובפסחים נ:): מובא מעשה נורא על חיים שלאחר המוות, המלמד עד כמה יש לגלות הבנה ברגשות הזולת: רבי יוסף ב"ר יהושע נפטר, כשקם לתחייה שאל אותו אביו: מה ראית? אמר לו: עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה. ומובא בתוס' בשם הר"ח בשם הגאונים, שקבלה בידם רב מפי רב, שעולם הפוך, היינו ששמואל הרב יושב למטה מרב יהודה תלמידו, והסיבה משום המעשה שהובא בגמרא בשבת (דף נה.) על אותה אשה שהופיעה בבית המדרש בנוכחות אב"ד מר עוקבא, ונכחו גם שמואל ותלמידו רב יהודה, צעקה האשה וטענה טענות אך לא השגיחו ולא שתו לבם אליה. קם רב יהודה והתריע על כך בפני שמואל, והקשה: האם כבודו אינו סובר את הנאמר בפסוק (משלי כ"א, י"ג) "אוטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה"? הצדיק שמואל עליו את הדין ואמר: אני כרבך אהיה נדון בקרים, אבל מר עוקבא שהוא ראש לכולנו ומשמש כאב"ד יכווה בחמין.

זאת אומרת, שמואל סבר יש אדם גדול ממני והוא האחראי על זה ולא אני, ובכל זאת בשמים לא הסכימו עמו, משום שאם אלמנה זו זועקת אין לו לשמואל לסלק את עצמו מאחריות, שכן הרגשת הזולת וצער מחייבים להאזין לו בכל מקרה, ומפני זה בעולם האמת יושב רב יהודה למעלה משמואל רבו.

נמצא כי רב יהודה היה לו יחס מיוחד לאנשים מסכנים ונזקקים, והיה מקיים מאמר חז"ל (כתובות קיא:): טוב המלבין שינים לחבירו יותר ממשקהו חלב, שנאמר (ויחי מ"ט, י"ב) "ולבן שינים מחלב". ועל כך נקרא "שיננא" שפירושו, בעל שיניים גדולות.

ביאור רביעי, אדם נולד ללא שיניים, ובא לרמז לאדם שהוא לא נולד מושלם ותפקידו לתקן ולהשלים את עצמו במשך חייו. לכן מצינו (ש"ע סימן רפ"ח), שהרואה שנפלו לו שיניו בחלום – סימן רע לו [יש לציין שלא כל החולם כי שיניו נפלו יש לו לדאוג, וכפי שכתב המשנה ברורה שם, שזהו דוקא שלא חש כאב שיניים קודם לכן. ועוד, כבר גילה לנו המקובל רבי יהודה פתיא ע"ה בספר מנחת יהודה (סימן מ"ז), כי עתה השדים יודעים הדברים שבני אדם מקפידים עליהם אם רואים אותם בחלום, כגון הרואה בחלום שנפלו שיניו, או לובש שחורים, וכיוצא בזה, ולכן הם מראים אותם לבני אדם כדי לצער אותם שיתענו עליהם, ולכן אין לו לאדם לחוש לחלומות כאלה. כמו כן, חלומות הולכים אחר פתרונם, ולכן יש לפתור זאת לטובה, וכפי שביאר בספר עמודי אש, שבאים לומר לו שבקרוב ייפטר מעול החובות, מכיון שלוה נקרא "עבד" למלוה כמו שנאמר "עבד לוה לאיש מלוה", ועבד כנעני יוצא לחירות כשמפילים את שיניו, ולכן חלומה מגלה כי בקרוב יצא לחירות מעול החובות]. ולכאורה מה השייכות בין חייו לשיניים? אלא שנפילת השיניים מסמלת על הרגשת שלימות תיקון האדם, ולכן יכול לעזוב את העולם.

ומכיון שרב יהודה היה סמל של חיפוש השלימות, לכן קרא לו "שיננא" בעל השיניים.

מעלת השבת הקרובה – שבת ראש חודש

השבת הקרובה שבת פרשת וארא "שבת ראש חודש", ראש חודש שבט, מובא בספרים הקדושים, על הפסוק: "רחש לבי דבר טוב" (תהילים מ"ה, ב'), רומז בזה על ההשפעות הטובות הנשפעות על ראש בני ישראל בשבת ראש חודש, כי "רחש" ראשי תיבות: שבת ראש חודש. ואז הוא דבר טוב, דמילי דטיבותא נשפעים מן שמיא. וזה מלבד ההשפעות של כל שבת ושבת, דמינא מתברכין כל יומין (דברי ישכר).

הבית ישראל מגור היה אומר את הפסוק ביחזקאל פרק מ"ו: "וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח", שיש דלתות של שפע מיוחדות שנפתחות בשבת ודלתות שנפתחות בראש חודש, ושתיהן יחדיו יפתחו בשבת הקרובה – בשבת ראש חודש. לשפע של ברכה והצלחה בכל העניינים.

כמו כן כתב בספה"ק מאור ושמש (לשבת ר"ח) אומר על הפסוק: "והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני אמר ה'" (ישעיה ס"ו, כ"ג). שמובא בפרי עץ חיים שער ר"ח פ"ג. שבראש חדש יש נפש יתירה ובשבת וביום טוב נשמה יתירה, לפי שבראש חדש יש עליית השכינה - "זאת עולת חדש בחדש" (במדבר כ"ח, י"ד) שהשכינה נקראת "זאת" כידוע מספרים הקדושים (עי' זוה"ק ח"ג קצ"ז), ועל כן אומרים "כתר" בראש חדש.

והנה בראש חדש יש עליה לשכינה וגם נפש יתירה, ובשבת יש עליה יתירה לשכינה ונשמה יתירה, וזה מבוא לאדם לעשות תשובה שלימה. והנה כשראש חדש חל להיות בשבת אזי יש עליה גדולה לשכינה מאד מאד, ונעשה יחוד גדול בעולמות העליונים יותר כפולה ומכופלת משהיה ראש חדש בחול, ועל ידי כן יכולים כל בשר לנתק את עצמם מהגשמיות לחזור בתשובה שלימה יותר משאר ראשי חדשים.

וזה "מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו", דהיינו כשיחול ראש חדש בשבת אזי "יבא כל בשר להשתחות לפני" - לפי שהקדושה יהיה גדולה עד למאד מאד ויהיה התעוררות התשובה בכל בשר כנ"ל. ומפני שזה אין שכיח תמיד שיהיה ראש חדש חל בשבת על כן כתיב ראש חדש קודם שבת לפי שראש חדש לא שכיח יותר משבת וכו'. עכ"ל.

הרה"ק רבי חיים מצאנז ז"ע היה אומר, שמראש חודש שבט מתחילים להגיע ימים שמחים לעם ישראל, כי כל שבועיים יש סיבה לשמחה, עכשיו ראש חודש עוד שבועיים ט"ו בשבט, שבועיים אחר כך ראש חודש אדר, שבועיים לאחר מכן ימי הפורים, שבועיים אחר כך ראש חודש ניסן. שבועיים אחר כך פסח, שבועיים אחר כך ראש חודש אייר, שבועיים אחר כך פסח שני, שבועיים אחר כך ראש חודש סיון עד חג השבועות, נמצא כי יש לנו עכשיו ארבעה חודשים רצוף שכל שבועיים יש איזה יום טוב.

ועיקר חודש שבט שמובא בשם צדיקים, על שמו של חודש "שבט" שהוא ראשי תיבות: שמרם ברכם טהרם. ובפרט ביום ראשון ב' שבט הוא יום ההילולא של אשר בן יעקב, אשר מסוגל להתפלל בו על בנים וגם שיהיו צדיקים ומוצלחים דכתיב "ברוך מבנים אשר".

יהי רצון שנשמע בשורות טובות.

קו השיעורים - להתענג בתענוגים 0772618021

להשגת הספר נחלת שדה תנאים ואמוראים: 0504145482

בברכת שבת שלום וחודש טוב